

Sacy han afirmat que *fárda* 'bala o paquet de mercaderia' és un manlleu en àrab, i per refusar-los de res no serveix de citar, com fan Devic, Eguílaz i fins Dozy, vocabularis i autors recents, que només proven l'ús en l'àrab actual d'Algèria, Egipte i Aràbia (aquí no abans de 1771, Niebuhr).

Els únics que poden tenir cert pes són el granadí *PAlc*, a. 1505, en el qual, però, el sentit ja no és igual, *far*d «capacho de fruta», «cesto de vendimiari» (139a6, 167a35, amb plural *afrád*); i un o dos passatges de les *Mil i una Nits*, en els quals significa «panier de feuilles de palmier» (avui usual a Egipte, segons *Manners and Customs* de Lane), i en un es parla d'una *fárda* de catifes: però allí no apareix més que en una de les dues versions d'aqueixa col·lecció narrativa, i l'altra porta *šiqqa* 'meitat': per tant no tenim prova que vagi significar 'fardell en general' sinó només 'meitat d'una càrrega', de més a més ignorem quina de les dues versions és autèntica, i fins si ho sabéssim, un hapax manca de força, més que més tractant-se d'una compilació de dates diverses i en part molt modernes, com les *Mil i Una Nits*. Cal esperar, doncs, que els orientalistes, en col·laboració amb romanistes, acabin de resoldre el dubte amb proves més abundants i positives.

De tota manera l'etimologia del tipus francès *fardeau* i família no resoldria l'origen del cat. *farcell* (car és inadmissible la idea de Moll, *AORBB* II, 36, i *AlcM*, que sigui degut a una contaminació de *fardell* per *farcir*, quan *farcell* apareix dos-cents anys abans que aquest i sempre ha estat molt més popular i general). Ara bé *FARTUM* 'farcit, rubler', ja apareix substantivat en llatí clàssic, aplicat a farcits i emplenats diversos, des de Plaute, Plini i Columella, cosa que fàcilment es podria aplicar a una bala de mercaderies vàries empaquetades. Hi ha també un diminutiu *FARTICULUM* en Titini (format tan normalment com *articulum*, pl. *articula*, des d'*artum*, *particula* des de *partem*, etc.), amb sentit semblant, i hi ha *FARTALIA* en Antim i avui en el Migdia de França (*FEW* III, 422b).

Que des de *FARTICULUM* i *FARTUM*, accentuant el caràcter diminutiu, es vagi formar un **FARTICELLUM*, és ben normal (com *particella*, al costat de *particula*, i *desarcellar* ve d'*ARTICELLUM*). Doncs *farcell* és l'evolució fonètica normal de **FARTICELLUM*; i aquí sí que la influència de *FARCIRE* intervenia ben naturalment ajudant a un canvi de **FARTICELLUM* en **FARCITELLUM*, per metàtesi, el qual donaria compte del fr. *fardel*, *-deau*: car la influència del participi ll. tardà *farcitum* i de *farcire* havia de retardar la síncope en francès fins al moment en què aquest fenomen va produir-se en *malade*, *coude* (de *MALE HABITUS*, *CUBITUS*) i mots semblants. El fr. ant. *farde*, mot bastant rar, seria formació regressiva, com ho és certament el cast. *fardo*.

APÈNDIX: *Farda* no és gens segur que es pugui derivar de *fardell* i la seva família (fr. ant. *farde*, veg. supra), si bé potser s'hi pogué arribar des d'una acc. 'embalum de coses sense valor', que sembla documentada per un doc. de 1533 (*AlcM*, que dona també *farda* per a 'fardell, farcell' en un de 1505); «*farda* y *far-*

dam: lo conjunt de coses mal ordenades; *indigesta rerum congeries*; ter. equipatge; provisió de menjar», Lab. 1839; «un llop --- / des d'un munt de temps, no trapava que *farda*: / mai un bocinet d'anvell ---», Saisset (*Catal. del Ross.*, 223); «l'espectacle dels llits de munició posats de cap a la paret, carregats de *farda* que s'enfilava muralla amunt, i apilotats de manera que --- el calabòc semblava un magatzem de drapaire pobre», Coromines (*Presons Im.*, p. 167); ex. de MVayreda, veg. *PELLOFA*.

Amb l'accepció de 'massa de brossa vegetal grossa', *farda* és un mot de gran extensió a tot el Principat: «un pou tapat de *farda*» (branques, mates i fullam), StPol de Mar (1929); a la V. de Boí en diuen *la Canal de la Farda* (ja en una escr. de 1927) a una que baixa cap a Llebretra perquè és plena de bardissa i boixerigues; Careta no vol que es digui *morralla* sinó *farda* o *farfotalla*; *CostManc.* I, s. v.; *fardejar* (*AlcM*) i *fardeja* (*Dag.*); *fardim* mall.; *fardarada*. Però potser la relació amb *fardell* és més indirecta o no existí gaire; també existeix it. *farda* 'brutícia', que és particularment del gergo de Nàpols i Palerm amb el sentit de «merda, sterco»: MLWagner (*VKR* IV, 184), Sainéan (*Sources Indig.* I, 156) i Bruch (*ZRPb.* xxxviii, 684) estan d'acord a relacionar-lo amb el fr. *farder* 'pintor-rejar' i *far*d 'coloret' (que potser prové d'un participi **FARWIØ* del germ. *FARWIJAN* 'acolorir' (> al. *farben* id., *farbe* 'color'), cf. it. *belletta* 'llet' al costat de *belletto* 'coloret', de *bello*). Reconequem que aquesta semblança és ben poc convincent. Sobretot avui que s'han trobat en cat. tants mots pre-romans amb *f* < *bh* indoeur. (*BHARDHĀ* = fr. *barbe broussailleuse*?? o...). Un mot del gergo de les Sicílies bé pot ser catalanisme.

De *fardell*, etc.: *Fardatge*; *fardatgim*. *Fardam* [Lab. 1839]. *Fardamenta*. *Fardassa*. *Fardatge* [1450]; *fardatgim*. *Fardejar*. *Fardet*. *Fardoll*. *Fardonat*. *Fardot*. *Desfardar*: «se *desfardaren* a mitges de llurs mantes, y uns bestials trabucs que duyen, els retingueren entre les cames», MVayreda (*Puny.* I v, 107); *desfardament* id. (*Sang Nova* v, i, 335).

De *farcell*. *Farcellar*. *Farcellet*.

1 En tot cas Eivissa: «*fersell*: fardel, talega» (Pérez Cabrero), cosa que ens calla *AlcM* i per tant no sé si ens podem refiar de la seva tàcita indicació que no pertany als altres dialectes; per més que *fardell* sembla ser la forma més difosa per les terres continentals de Migjorn, el castellanisme *fardo* seria l'únic usual avui en mall. i men. (també val.) si fem cas d'aquell llibre (els altres diccs. mallorquins callen sobre l'un i l'altre, i CROs (amb Sanelo, *DFgra.*, etc.) ja registra *fardet* i *fardo* («haz; lo grande ropa ---», p. 103), el diccionari valencià d'Escrig (1851) registra també «*farcell*: fardo; *fercellet*: fardico» i Escrig no copia mots de les fonts del Princ.: usual, doncs, que *farcell* també deu haver estat usual en terra valenciana, almenys fins al segle passat i potser no sols de la zona de Lliria l'ús de la qual reflecteix Escrig sobretot. També el fet que OPou no doni més que *farcell*, sense sinònims, val